

ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ СРЕД РАБОТОДАТЕЛИТЕ ВЪВ ФАРМАЦЕВТИЧНИЯ СЕКТОР ОТНОСНО СЪОТВЕТСТВИЕТО НА ПОДГОТОВКАТА НА МАГИСТЪР-ФАРМАЦЕВТИТЕ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ С ИЗИСКВАНИЯТА НА ПАЗАРА НА ТРУДА

T. Найденов, Д. Павлов, Д. Иванова, А. Керековска, И. Гетов

A RESEARCH INTO THE ATTITUDES OF EMPLOYERS IN THE PHARMACEUTICAL SECTOR AS TO THE LEVEL OF RELEVANCE OF HIGHER EDUCATION TO THE REQUIREMENTS OF THE LABOR MARKET

T. Naydenov, D. Pavlov, D. Ivanova, A. Kerekovska, I. Getov

Резюме. Ролята на магистър-фармацевта в съвременното общество динамично се променя. В резултат на това се променят и изискванията на работодателите към знанията и уменията, които трябва да притежава най-достъпният здравен специалист. Настоящото проучване изследва нагласите сред работодателите относно съответствието на подготовката на магистър-фармацевтите във висшето образование с изискванията на пазара на труда. Преобладаващата част от участниците в проучването смятат, че съществува съответствие между подготовката на магистър-фармацевтите и фармацевтичната практика. Наред с това, те се сблъскват с редица предизвикателства, свързани най-вече с недостатъчните практически умения и компетентности на възпитаниците на фармацевтичните факултети.

Summary. The role and responsibilities of pharmacists are developing. As a result requirements of the employers for the knowledge and skills of pharmacist are changing. This study explores attitudes of employers in the pharmaceutical sector as to the level of relevance of higher education to the requirements of the labor market. The majority of respondents believe higher education training is relevant to pharmaceutical practices. Nevertheless they see challenges, mainly related to the practical skills and competencies of graduates of pharmaceutical faculties.

Key words: pharmacists, employers, pharmaceutical education, labor market

Въведение

Университетите са неразделна част от веригата на доставка в бизнеса. Те гарантират неговото подходящо функциониране и в резултат на това подпомагат икономическия просперитет. [1] Обществено-политическите и икономически промени в България през последните години генерират нови изисквания към образованието и обучението на кадрите като стратегически инструмент за осигуряване на висока конкурентност в условията на „новата икономика“. [2]

Според Горчилова-Атанасова и Вълков (2012) възможността да се постигне мисията на университета зависи в голяма степен от успешното взаимодействие с голям брой заинтересовани групи – потенциални студенти; настоящи студенти; организации или индивиди, които търсят ново знание или решение на проблем; семейства на студентите; завършили студенти (alumni); работодатели; колеги от други институции; местна общност; преподаватели и служители; приятели, донори, законодатели и обществото като цяло. [1] ЕС подпомага националните правителства да повишат качеството на висшето образование в страните членки и да адаптират по-добре учебните програми към нуждите на пазара. [5]

Според Попков (2012) университетите в България показват, че идейно са в крак със съвременните тенденции на Европейското пространство за висше образование. Същевременно авторът отбелязва и факта, че редица проучвания и критични публикации, включително в масмедии, констатира, че образованието в страната страда от дефицит на мотивация и воля за системна и искрена промяна в съответствие с високите европейски стандарти. [3] Рангелова (2009) в свое проучване отчита тенденцията към влошаване на качеството и конкурентоспособността на образованието в България, изразяващи се в разминаването между образователната подготовка (квалификацията) на кадрите и изискванията на пазара на труда. Въпреки това тя отбелязва липсата на желание за сътрудничество между фирмите и учебните заведения. [4]

Проучване сред членовете на Българската търговско-промишлена палата (БТПП), проведено в периода 04-08 февруари 2013 г., представя информация за един от най-актуалните проблеми на бизнеса – липсата на квалифицирани кадри или такива с подходящо образование. [7] През 2017 година БТПП провежда ново анкетно допитване, с което се проучва мнението за нивото на образованието и необходимостта на фирмите от кадри по специалности. Данните потвърждават неудовлетворителната оценка на работодателите за знанията на завършилите висше образование в България. Специално внимание заслужава да се отдели на значимата разлика между отделните специалности/икономически области, в които работодателите посочват липсата на квалифицирани кадри. Докато 44% от респондентите са посочили машинно инженерство; 26% – електротехника; 15% – икономика; по 13% – компютърна и комуникационна техника и администрация и управление, само 2% са отбелязали липсата на квалифицирани кадри в сектор фармация. [6, 8]

Интересен опит за преодоляване на посочените по-горе предизвикателства представлява създадената от Българска стопанска камара в партньорство с КНСБ и КТ „Подкрепа“ платформа MyCompetence. Тя предлага специфична класификация на връзките между професионално направление във висшето образование, университетска специалност и професии и длъжности. Тази таксономия дава възможност за кариерно ориентиране и анализ на диспропорциите в търсенето и предлагането на квалификации на пазара на труда. Освен това си поставя амбициозната цел да подпомага интегрирането на учебните планове и програми във висшите училища с изискванията на бизнеса към компетентностите на завършилите специалисти. [9]

Въпреки съществуването на множество проучвания, темата, свързана с потребността на пазара на труда от кадри с фармацевтично образование е слабо засегната. Този факт е обезпокоителен, тъй като безспорно през последните четири десетилетия се наблюдава устойчива тенденция за промяна

във фокуса на фармацевтичната практика.

Проучване на нагласите сред фармацевтите в България относно съответствието на подготовката им във висшето образование с изискванията на пазара на труда отбелязва появата на необходимост от нови компетентности като работа в екип, комуникация, боравене с информационни и комуникационни технологии и др. [10]

Целта на настоящето проучване е да установи нагласите сред работодателите във фармацевтичния сектор относно съответствието на подготовката на магистър-фармацевтите във висшето образование във връзка с изискванията на пазара на труда.

Проучването е част от проект „Актуализиране и апробиране на учебните планове и програми на Факултета по фармация при Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна в съответствие с потребностите на фармацевтичния бизнес и изискванията на пазара на труда“ (BG051PO001-3.1.07-0046)

Изследователският екип изразява своите благодарности към експертите по проекта.

Материали и методи

За да се постигнат поставените цели е разработен въпросник, който се състои от четири части. Първата част съдържа демографска информация за анкетираните, а втората – информация за предприятието, което анкетираният представлява и позицията, която заема в неговата структура. Третата част се състои от въпроси относно нагласите на работодателите за съответствието на подготовката на фармацевтите във висшето образование във връзка с изискванията на фармацевтичната практика и пазара на труд. Четвъртата част съдържа група от твърдения относно важността на компетентностите на магистър-фармацевтите за развитието на фармацевтичния бизнес. Анкетираните са помолени да отговорят според пет-точковата скала на Likert, варираща от „много необходими“ до „не са необходими“. Изследването е проведено на територията на шестте района за планиране в България при стриктно съобразяване с изискванията за анонимност. На отговорите на отворените въпроси е извършен тематичен анализ.

Резултати и обсъждане

Характеристики на респондентите

Анкетиран са 56 представители на предприятия, наемащи като служители фармацевти, като 68% от тях са жени, а 32% – мъже. Най-висок процент от анкетираните (40%) са на възраст 45-60 години, 32% са на възраст 30-45 години, 18% са на възраст от 18-30 години, а 10% – над 60 години.

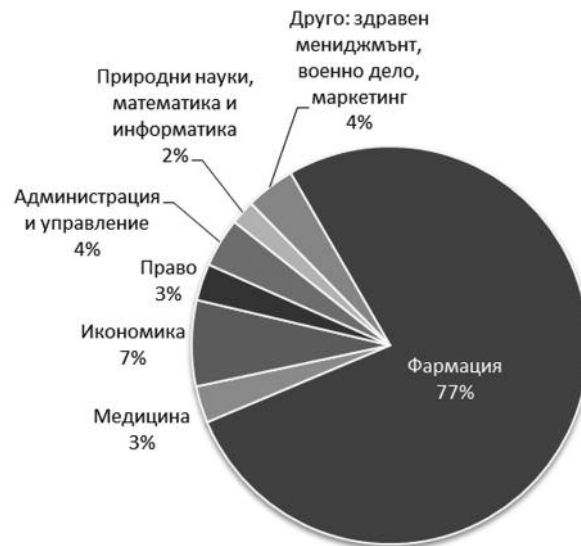
По отношение на разпределението „специалност по професионално направление“, впечатление прави, че преобладаващата част от анкетираните са фармацевти (77%). Сред останалите отговори се открояват: икономика – 7%; администрация и управление – 4%; медицина – 3%; право – 3%; природни науки, математика и информатика – 2% и друго: здравен мениджмънт, военно дело, маркетинг – 4%. (Фигура 1) Това разпределение е очаквано, предвид структурата на разпределение на заетостта на фармацевтите по икономически сектори и структурата на управление на аптеките в България.

Важно е да се отбележи, че 46% от респондентите са собственици на компанията, от чието име участват в анкетата. А по отношение на заеманата длъжност в компанията най-голям процент респонденти – 75% са посочили управител и 13% – отговорен магистър-фармацевт в аптека.

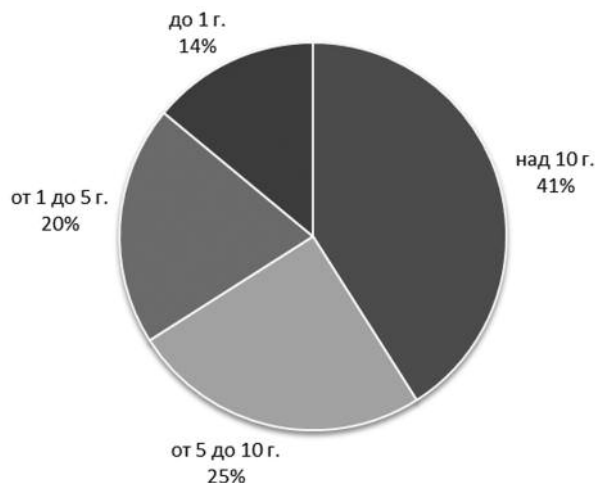
Интерес представляват отговорите на въпроса „От колко години работите в компанията?“. 41% от участващите в анкетата са в настоящата си компании повече от 10 години,

25% – между 5 и 10 години, 20% са отбелязали от 1 до 5 години и само 14% от респондентите са на работа в компанията по-малко от 1 година. (Фигура 2). Работата в компанията за продължителен период от време е предпоставка за познаване на спецификата на работата и изискванията към подготовката на служителите.

Фигура 1. Разпределение на респондентите по „специалност по професионално направление“



Фигура 2. Разпределение на респондентите в зависимост от трудовия стаж в предприятието

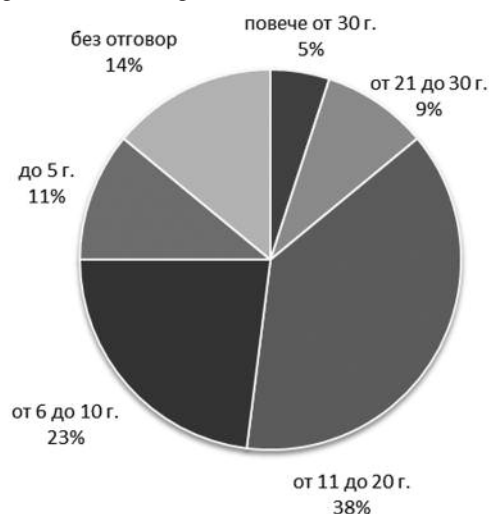


Характеристики на предприятията, които представляват респондентите

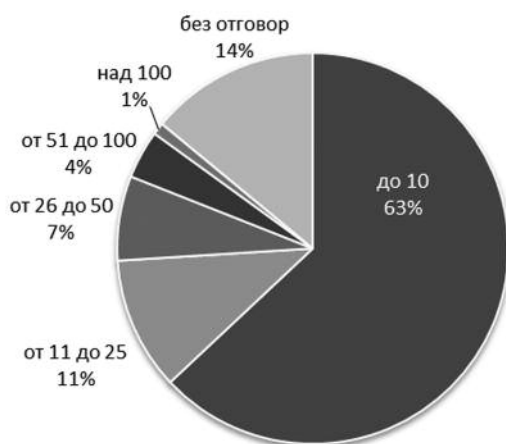
Една от най-важните характеристики за едно предприятие е броят на заетите в него служители. Най-голям брой от респондентите (55%) представляват компании, попадащи в категориите микро предприятие (до 10 заети), 20% представляват малко предприятие (от 11 до 49 заети), 16% – голямо предприятие (над 250 заети) и 9% – малко и средно предприятие (от 50 до 249 заети служители).

По отношение на времето, в което предприятията оперират на територията на България, най-висок процент (38%) попадат в категорията от 11 до 20 години, следвани (23%) от тези компании, осъществяващи дейността си в страната от 6 до 10 години. Цялостното разпределение на всички предприятия е показано на Фигура 3.

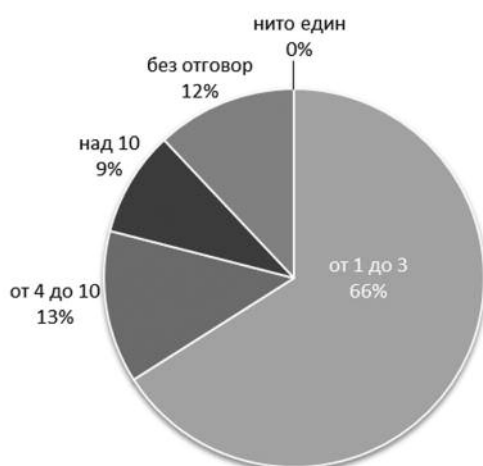
Фигура 3. Разпределение на предприятията в зависимост от периода, в който развиват дейност



Фигура 4. Разпределение на предприятията в зависимост от броя на заетите магистър-фармацевти



Фигура 5. Разпределение на предприятията в зависимост от броя на магистър-фармацевтите на ръководни длъжности



Сред компаниите, чиито представители са взели участие в анкетата, преобладават (63%) тези, в които са наети до 10 магистър-фармацевти, следвани от компаниите, в които

са наети от 11 до 25 магистър-фармацевта (11 %). Цялостното разпределение на всички компании по този показател е показано на **Фигура 4**.

На **Фигура 5** е отбелязано разпределението на предприятията в зависимост от това колко от магистър-фармацевтите са с ръководни длъжности. Най-висок процент (66%) са компаниите, в които на ръководни длъжности са от 1 до 3 магистър-фармацевти, следвани от тези, при които изследвания критерий заема стойности от 4 до 10.

Извадката е представителна, защото анкетираните са от шестте района за планиране в страната - Югозападен, Южен централен, Югоизточен, Североизточен, Северен централен и Северозападен, а разпределението по райони може да се види от **Фигура 6**.

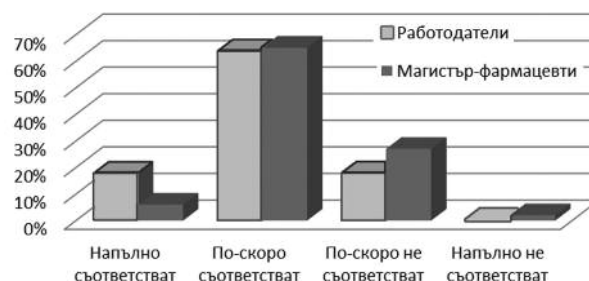
Фигура 6. Разпределение на предприятията по райони за планиране



Съответствие на подготовката във висшето образование с изискванията на фармацевтичната практика и пазара на труда

Преобладаващата част от участниците в проучването – 82% смятат, че съществува съответствие между подготовката и фармацевтичната практика. 18% заявяват, че придобитите от тях в резултат на висшето образование знания, умения и компетентности напълно съответстват на реално изискваните от практиката, а 64% – че те по-скоро съответстват. Няма респондентите, които да не намират каквото и да е съответствие, а 18% са на мнение, че по-скоро не съответстват. Интересен факт е, че е налице различие между мнението на работодателите и мнението на фармацевтите (изследвано в рамките на проекта) по отношение на съответствието между подготовката и фармацевтичната практика. Процентът от работодателите, които смятат, че подготовката не съответства е по-малък в сравнение с този в групата на фармацевтите. Сравнението е отбелязано на **Фигура 7**.

Фигура 7. Мнение на работодателите и фармацевтите за съответствието между подготовката на кадрите и фармацевтичната практика



При наемане на фармацевти най-често работодателите се сблъскват с предизвикателства, свързани с недостатъчните практически умения и компетентности, за които служителите фармацевти не са били достатъчно добре подготвени във висшето образование – 70%. Наред с това 36% виждат предизвикателствата в липсата на ключови компетентности (работа в екип, чужд език, ИКТ и др.) и 35% – в несъответствието между учебните програми и изискванията на конкретното работно място. Друга област на несъответствие са използваните в практиката „техника и технологии“, като 14 % от анкетираните споделят мнението, че в учебното заведение служителите не са получили достатъчна подготовка.

Впечатление прави, че по-голям процент от работодателите оценяват като предизвикателство липсата на ключови компетентности, отколкото използваните в практиката „техника и технологии“. Подобна констатация трябва да даде насоки както в развитието на учебните програми в университетите, така и в системите за обучение и предаване на знания в самите компании.

По отношение на посоката, в която университетите трябва да подобрят подготовката на студентите, за да могат да отговорят на изискванията на практиката, 77% от респондентите посочват „качество на практическата подготовка“. За сравнение 46% определят „качество на теоретичната подготовка“ като посока на действие. Останалите отговори засягат „актуалност и всеобхватност на учебните програми“ (54%); „ефективност на методите на преподаване и оценяване“ (46%); „работа със студентите по проекти и научни изследвания“ (38%); „обезпеченост на материално-техническата база“ (32%); „компетентност и ангажираност на преподавателите“ (40%). На този въпрос респондентите са имали възможност да посочат повече от един отговор.

Компетентности и фармацевтична практика

Трябва да бъде отбелязано желанието на работодателите за промяна в учебните планове и програми, които да спомогнат за повишаване на компетентностите с практическа насоченост.

77% от респондентите смятат, че обучение в компетентности с практическа насоченост – т.е. какво трябва да знаят, могат и правят магистър-фармацевтите и как да го правят, за да постигнат очакваните резултати, е най-важно при подготовката им във висшето образование. Докато 14% определят като най-важни обучението в умения с практическа насоченост, само 9% смятат обучението в знания за такова.

На **Фигура 8** е направено сравнение между значимостта на ключови компетенции за компаниите на респондентите и тяхното мнение относно достатъчната степен на придобиване на тези компетенции в процеса на обучение във висшето учебно заведение.

Представените данни, свързани с оценката на важността на отделните компетентности на магистър-фармацевтите за развитието на фармацевтичната практика, демонстрират висока оценка за способността да се „вземат адекватни решения в ежедневно практика“ – 93 % от респондентите я определят като най-значима. В дисонанс с важността на тази ключова компетенция, само 5% смятат, че висшите училища подготвят своите възпитаници в тази посока. Следващите по значимост компетенции са работата в екип и самооценка и себеконтрол, като те са посочени съответно от 86% и 80%. Според съответно 14% и 5% от анкетираните, тези компетентности се придобиват в достатъчна степен в процеса на обучение.

Посочените компетенции до известна степен зависят от личностните характеристики на служителя, при което те подлежат на развитие и моделиране. Без съмнение, основната роля за това трябва да бъде възложена на работодателите и системите за продължаващо професионално обучение. В същото време посочените компетенции могат да се подобрят чрез придобиване на адекватен професионален опит и ранна подготовка за предизвикателства на конкретното работно място.

Проучването демонстрира високата оценка на работодателите за възможностите за надграждане на нови знания. На **Таблица 1** е отбелязано мнението на работодателите за компетентностите за учене на магистър-фармацевтите за развитието на фармацевтичната практика.

Фигура 8. Значимост и достатъчна степен на придобиване на знания

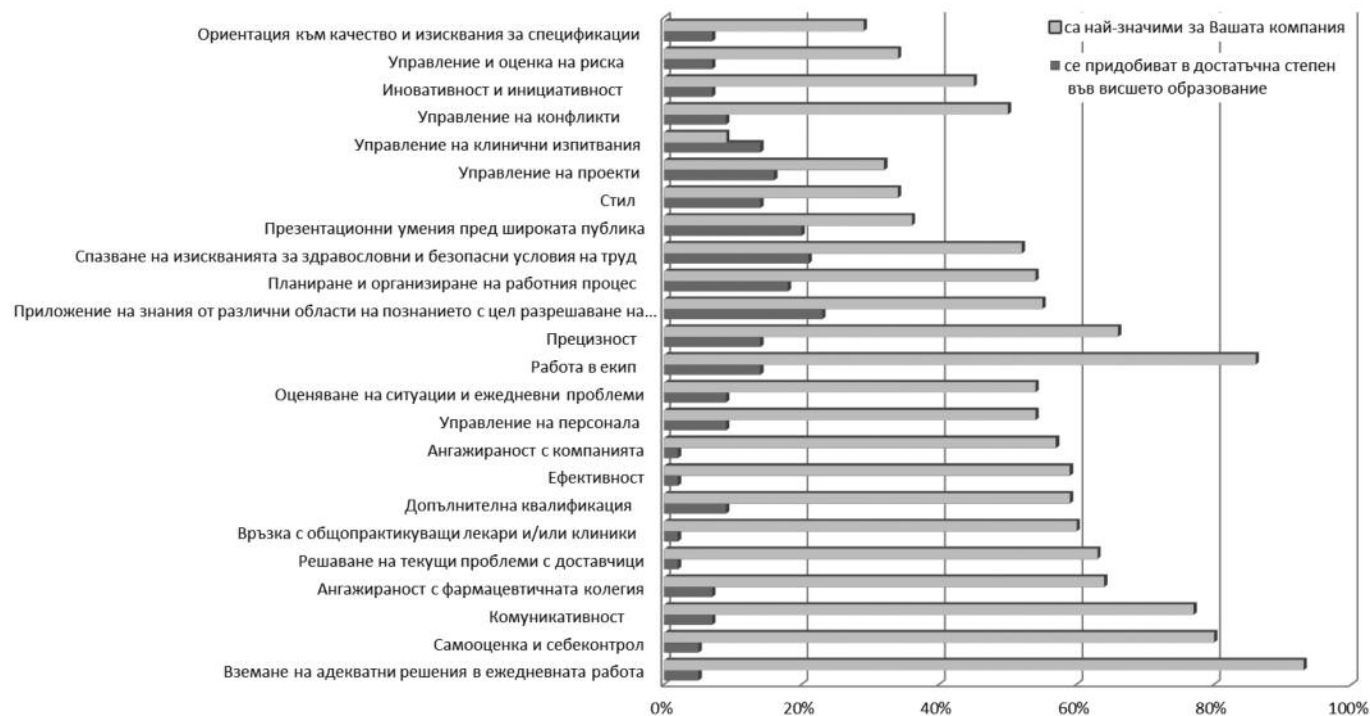


Таблица 1. Оценка за важността на компетентностите за учене на магистър-фармацевтите за развитието на фармацевтичната практика

Компетентности за учене	Много необходими	Необходими	Малко необходими	Не са необходими
Самооценяване на нивото на знания и сравняване с нужните за професията	52%	39%	7%	2%
Надграждане на нови знания	79%	20%	1%	0%
Формиране на нови знания на базата на съвременни информационни технологии	54%	41%	1%	4%
Предприемане на стъпки за актуализиране на компетентностите си	48%	46%	4%	2%
Усъвършенстване на чуждоезиковата си подготовка	38%	55%	5%	2%

При анализа на отговорите на въпроса „Кое най-важно професионално качество липсва на випускниците, завършващи специалност „Фармация“ – образователно-квалификационна степен (ОКС) „Магистър“ се затвърждава направената по-горе констатация относно недостатъчните практическите знания и умения, в това число липсват на знания за „реалното функциониране на фармацевтичната система“, „номенклатурата в аптеката“, „начина на ценообразуване“. Липсват на комуникационни умения, най-вече по отношение на взаимоотношенията фармацевт-пациент, се забелязва в отговорите на анкетирания работодатели. Тази липса придобива различни измерения и е свързана както с невъзможността да се диагностицират и разберат нуждите на пациента, така и с невъзможността да се използват „лингвистични умения“, за да се предостави нужната професионална консултация и фармацевтична грижа. Тези недостатъци по отношение на комуникацията дават отражение и върху „търговските умения“ на фармацевта.

Някои респонденти отбелязват, че студентите „...получават много излишна информация по различни дисциплини, която не им е необходима, за сметка на умения за работа в екип и подход към клиента...“. Един от анкетирания препоръчва да се придобиват „...познания по психология, които са задължителни, имайки предвид различните типове хора, с които се сблъскват фармацевтите в реалната практика...“. Отбелязва се и липсата на „...визия и способност за формулиране и реализиране на иновативни решения и работки...“ и за „самостоятелно взимане на решения“.

В рамките на проведеното изследване е направено сравнение между значението на определени знания и умения за практиката на компанията и мнението на работодателите относно степента на придобиването им във фармацевтичните факултети (Таблица 2). От получените отговори е видно голямото значение за практиката на стажовете по време на процеса на обучение на студентите. За 61% от работодателите те са с ключово значение за бъдещата практика на фармацевта, но само 9% са на мнение, че се реализират в достатъчна степен във висшето образование. Динамичното развитие на фармацевтичната професия, в синхрон с напредъка на медицината, обуславя факта, че 79% от респондентите отбелязват, че знанията и уменията в областта на медицинските науки са от най-голямо значение за практиката. Въпреки това само за 27% от анкетирания те се придобиват в достатъчна степен. Все повече от фармацевта, работещ в аптека, се очаква да бъде доставчик на фармацевтични услуги и грижи, а не просто доставчик на продукти. Наред с това в съвременните европейските общества фармацевтът се оказва

Таблица 2. Значимост и достатъчна степен на придобиване на ключови знания и умения

Знания и умения по:	са най-значими за Вашата компания	се придобиват в достатъчна степен във висшето образование
Химически науки	30%	67%
Физика и математика	11%	43%
Биологически науки	36%	41%
Фармацевтична технология	48%	57%
Медицински науки	79%	27%
обществени науки	34%	21%
Стажове	61%	9%
Друго: търговски умения; икономика; комуникация; поведенчески науки; маркетинг; комплексни знания и умения за прилагането им; фармакология; знания за актуалните и достъпни източници за информация – онлайн библиотеки, верифицирани интернет-сайтове на агенции и институти; фармацевтична регулация	16%	n/a
Без отговор	5%	14%

най-достъпния здравен специалист. Ето защо, съвсем разбираемо е работодателите да оценяват високо онези знания и умения, които биха отговорили на очакванията на отделните пациенти и обществото като цяло. Това променено разбиране за ролята на фармацевта трябва да намери своето проявление и в подготовката му по време на висшето образование.

Все пак трябва да бъде направено уточнението, че въпреки че болшинството фармацевти се реализират в аптеките, има и такива, които избират професионалното им развитие да е свързано с работа във фармацевтично производство, изследователски лаборатории, администрация и др. Това разнообразие в професионалната реализация изисква и широк обхват от знания и умения, които да се придобият във висшето образование. Общият сбор от отговорите надвишава 100%, тъй като участниците са давали повече от един отговор.

Взаимодействие на университетите и работодателите

Взаимодействието между университетите, работодателите и техните представители са от ключово значение за изграждането на специалисти, способни да задоволят изискванията на пазара на труда. Въпреки това, често то се ограничава до деклариране на добри намерения и остава без практическа реализация. Тези констатации се потвърждават и от настоящото проучване, като 42% от респондентите оценяват сътрудничеството между висшите училища и фармацевтичната практика като незадоволително, а според 18% то липсва изобщо. Еднакъв брой респонденти (19%) го определят като ползотворно, но спорадично и ползотворно и постоянно.

Заклучение

Преобладаващата част от участниците в проучването смятат, че съществува съответствие между подготовката и фармацевтичната практика.

Най-често работодателите при наемане на фармацевти се сблъскват с предизвикателства, свързани с недостатъчните практически умения и компетентности.

Поради това работодателите проявяват желание за промени в учебните планове и програми, които да спомогнат за повишаване на компетентностите с практическа насоченост.

Тенденциите в развитието на системите на здравеопазване в Европа и новата роля на магистър-фармацевта в тях обуславят факта, че преобладаващата част от респондентите отбелязват, че знанията и уменията в областта на медицинските науки са от най-голямо значение за практиката.

Независимо от водещата роля на университета за придобиване на знания и умения работодателите трябва да пресмислят своите вътрешни системи за обучение.

Формирането на партньорства между работодателите, университетите и съсловната организация на магистър-фармацевтите са от изключително значение за изграждането високоэффективни, взаимно интегрирани системи за трансфер на знания и умения, които да покрият изискванията на пазара на труда и да отговорят на обществения интерес.

Библиография

1. Горчилова-Атанасова Д., Вълков А., Балансирана система от показатели във висшето образование: обща рамка, 2012, Научна конф. Предизвикателства пред съвременната икономика, Раздел 5, 1140-1156, http://ibsedu.bg/media/Conference/2012/_5_.pdf

2. Маджаров С, Поддържане качеството на висшето образование: анализ на търсенето и предлагането на знания в обучението по производствен мениджмънт, Научни трудове на русенския университет, 2008, том 47, серия 6.1
3. Попковчев Т., Процедурно управление на университетски образователни дейности, Икономика и управление, 2012, VIII, (1) <http://fe.swu.bg/wp-content/uploads/2012/11/art.1-2012.pdf>
4. Рангелова Р., Предизвикателства пред България във връзка с лисабонската стратегия на ЕС, http://mech-ing.com/journal/Archive/2009/6-7/4_rangelowa_Paper-R.R.-for-SnGrozdanova-2009_3.pdf
5. <http://ec.europa.eu/>
6. <http://www.bcci.bg/news/11183>
7. http://www.bcci.bg/resources/files/Biznes_i_obrazovanie_FEBRUARY_2013_publ.pdf
9. http://www.bcci.bg/resources/files/Obrazovanie_FEVRUARI_2017_MON_.pdf
10. <https://mycompetence.bg> (последно достъпна на 25.08.2017)
11. T. Naydenov, D. Pavlov, D. Ivanova et al., Relevance of pharmaceutical higher education to the labor market: a study of pharmacists' attitudes, Scripta Scientifica Pharmaceutica, 2014(2), 7-17
12. Wilson T., A Review of business–university collaboration, 2012, www.bis.gov.uk (последно достъпна на 2.05.2017)

Автори

Тодор Найденов, Илко Гетов – Български фармацевтичен съюз; Данаил Павлов, Диана Иванова – Катедра по биохимия, молекулярна медицина и нутригеномика, ФФ, МУ – Варна; Албена Керековска – ФОЗ, МУ – Варна

НОВИ КНИГИ

Д-р Кръстина Христова „РАЗМИСЛИ В ПРОЗА – статии, спомени, литературни размисли, кореспонденция“, 2017 г., 159 стр.



Книгата е посветена на 75-годишнината от създаването на Фармацевтичния факултет. Авторката споделя свои спомени и мисли, отразяващи професионалния път на един български фармацевт и преподавател. Описаният период е от 1966 до 1990 г. Това е време, белязано с бързо развитие и промени във Фармацевтичния факултет. Споменават се много имена – на управленци, ръководители на звена и редови дейатели на фармацевтичното дело. От книгата се добива представа за историята на Фармацевтичния факултет и профили на обучение: „Аптечен“ – за фармацевти за аптечната мрежа и „Производствен“ – за подготовка на кадри за фармацевтичната промишленост. Разказва се за създаването на Фармацевтичния факултет, за сградите на ул. „Екзарх Йосиф“ 15 и на ул. „Дунав“ 2 и извоюването на самостоятелна сграда през 1966 г., за делото на т.нар. „ветерани“ – ръководители на катедри – професорите Димитър Далев – фармацевтична химия, Аспарух Бойчинов – фармакогнозия и Трендафил Трендафилов – технология на лекарствени средства. Отчетено е бързото развитие и обособяването през 1982 г. на две катедри – Катедра по фармацевтична химия и фармацевтичен анализ с ръководител проф. Лиляна Дряновска и Катедра по органична химия и химико-фармацевтични технологии с ръководител проф. Дамян Данчев, а по-късно и Катедра по фармакология и токсикология с ръководител проф. Душка Станева. Развиват се и много от кадрите, изминали пътя на ръководители, в последствие и декани на Фармацевтичния факултет като: проф. Е. Минков, проф. Д. Михайлова, проф. Р. Шекерджийски, проф. З. Димитрова. Укрепва сътрудничеството между катедрите по фармакология, технология на лекарствени средства с биофармация. Осъществява се съвместна дейност със сътрудници от клиники, БАН и научни сътрудници на НИХФИ. Не се забравя името на проф. Асен Златаров, станал кумир на студентите със завладяващото си слово. Този обичан и изключително популярен учен е проводник на европейската култура у нас и пример за невероятен усет към актуалните проблеми на обществото. За 130 години от рождението му е извоювано поставянето на барелеф във Фармацевтичния факултет на МУ-София, пред аудиторията, където е чел

лекции на своите студенти, което става с финансовата подкрепа на Българския фармацевтичен съюз.

С умението на разказвач и поет, авторката предава както професионалната среда, така и свои литературни размисли, поезия и писма. Тя споделя спомени, пресъздава летописа на ветераните-основатели. Материалът в книгата е поднесен в проза и стихове, по начин, доближаващ се сякаш до сценарий за документален филм с много действащи лица, участвали в създаването и развитието на една значима обществена организация като първия в България Фармацевтичен факултет. Впечатлява вярното и дълбоко чувство, с което авторката се отнася към обикновените наглед неща: за културни празници и срещи, за учебния процес, за студентите, за дипломанти, за научните търсения по създаването на нови лекарства, за обществените и културни прояви. Отразени са запомнящи се срещи: за фармацевта, писател и сатирик Мирон Иванов, за поетите Цветан Генов, Елена Алекова. Ето някои от цитираните в книгата на д-р Христова мисли на Мирон Иванов (1931-1988), фармацевт, журналист във вестниците „Труд“, „Сършел“, „Вечерни новини“ и сп. „Септември“, събрал в перото си хумор, доброта и болка, поднесени с мярка и в правилната доза, за което много вероятно има заслуга и фармацевтичното му образование.

„При днешното международно разделение на труда на едни се е паднало разделениято, а на други – труда.“

„Човек никога не се връща другаде, освен при себе си. От всичко друго рано или късно се измъква.“

„От вечността всеки един мечтае да притежава онова, което другите имат в изобилие.“

„Човек завижда на онова, което вижда, когато не вижда добре себе си.“

За автора: Д-р Кръстина Христова, д-р по фармация, изминава пътя от редови фармацевт в аптека до утвърден преподавател и учен, познат сред професионалните среди в чужбина с резултатите от своята научна дейност. Работила е в областта на органичната химия и синтеза на биологично активни вещества в Катедрата по фармацевтична и органична химия на Фармацевтичния факултет. Автор е на поредица стихосбирки и родословни книги.

Доц. д-р Петър Цонов